

Vreau să cuprind lumea într-o rețea de caritate

Privirea vincențiană - o privire binevoitoare

În filmul "Monsieur Vincent" de Maurice CLOCHE apărut în 1948 și care-l are în rolul principal pe actorul francez Pierre FRESNAY există o scenă care surprinde dialogul dintre cardinalul Richelieu și sfântul Vincențiu de Paul și din care reiese foarte clar modul diferit în care cei doi privesc lumea și pe săraci. Richelieu vrea să-l numească pe Vincențiu capelan al galerelor regale și-i laudă calitățile și realizările. Sfântul Vincențiu încearcă să-i explice care este viziunea lui:

"Nu sunt decât fiul unor țărani. Am vrut să ajung preot pentru a ajuta la mântuirea oamenilor mai săraci decât mine. Însă de când cei mari au pus ochii pe mine... și mi-au permis să fac "lucruri mari", cum spun ei... simt că esențialul începe să-mi scape. De când m-am întors în Paris, îmi tot spuneți că am făcut foarte multe. Am întâlnit mulți oameni importanți, am vorbit cu mulți dintre ei și i-am convins să dea săracilor din banii și timpul lor... însă nu am mai vizitat nici un sărac... N-am chemat pe nume nici unul. Nu mai cunosc nici un chip... sau numele unui singur sărac... Și asta mă sperie. Oare nu mă înșel?"

În fața acestei mărturisiri, cardinalul îi prezintă "viziunea" societății:

"Fiecare din noi are o misiune de îndeplinit pe acest pământ, în conformitate cu ceea ce ne-a fost dat. Credeți că eu știu vreun nume ? Credeți că îmi permit luxul ca să mă uit la fețele oamenilor ? Tot ce fac este să chem un ofițer și fără să-l privesc în față îi dau ordine pentru o anumită provincie. Acolo, o armată de chipuri necunoscute începe să-și înfrunte destinul. În închisoare, să taie zilnic capul unui necunoscut... Doar Regele și Franța au chipuri cunoscute ! Nu v-am întrebat nici de sentimente și nici de preferințe, domnule Depaul. Vă numesc capelan al galerelor regale!"

Pornind de la aceste replici, aș dori să vedem împreună ce înseamnă o privire vincențiană și ne referim la trei perioade.

- Sfântul Vincențiu și secolul al XVII-lea în care sărăcia era vizibilă peste tot.
- Fericita Rozalie Rendu și fericitul Frederic Ozanam și secolul al XIX-lea în care se caută ascunderea sărăciei și izolarea ei în cartiere ce-i sunt destinate. Se vrea transformarea săracului din "aproapele" în "departele" nostru.
- Sărăcia de astăzi

De-a lungul timpului sărăcia a rămas aceeași, săracii de azi, la fel ca săracii din timpul sfântului Vincențiu sau a fericitului Frederic Ozanam au nevoie de hrană,

îmbrăcăminte, medicamente, locuințe, educație, dar eu nevoie și de atenție, dragoste, respect. Săracii de astăzi *"mor de foame și se osândesc"*, la fel ca săracii din vremea sfântului Vincențiu. Spiritualitatea vinčențiană vrea să privească săracii cu ochii credinței și să recunoască în ei chipul și prezența lui Dumnezeu.

1. Săracii în secolul al XVII-lea și Sfântul Vincențiu care-i privește ca un om care are încredere în providență

Pentru sfântul Vincențiu săracii ne revelează prezența lui Dumnezeu în fiecare ființă umană.

*"Nu trebuie să judec un biet țaran sau o biată femeie după exterior, nici după ce pare a fi capacitatea lor spirituală: cu atât mai mult cu cât, foarte adesea, ei aproape că nu au nici figura nici mintea unor persoane raționale, atât sunt de grosolani și de pământești. Dar întoarceți fața medaliei și veți vedea în lumina credinței că Fiul lui Dumnezeu care a voit să fie sărac ne este reprezentat de acești săraci. În timpul pătimirii nu mai avea chip de om, păgânii l-au considerat nebun, iar pentru evrei a fost piatră de scandal."*¹

Acest text poate fi considerat fondator pentru că reprezintă începutul activității neobosite a sfântului Vincențiu în ceea ce privește ajutorarea aproapelui. În loc să se înspăimânte la vederea mizeriei și a sărăciei oamenilor, - cine poate fi mai sărac decât acela care aproape că nu mai are chipul și nici mintea unor oameni rezonabili?- sfântul Vincențiu vede în acești săraci persoanele care-i vor deschide porțile împărăției cerurilor. Cu această viziune totul se schimbă, totul este permis. Sfântul Vincențiu nu împărtășește punctul de vedere al societății timpului său, nu-i este frică de săraci și nici de relele pe care aceștia le pot face. Evenimentele politice din acea perioadă (Războiul de 30 de ani, Fronța, foametea, holera) au dus la înmulțirea săracilor, care pentru a supraviețui recurgeau de multe ori la violențe. În ciuda evenimentelor și a opiniei publice, sfântul Vincențiu îi **privește cu bunătate**, o bunătate pătrunsă de iubirea lui Dumnezeu. Sfântul Vincențiu era convins că Dumnezeu își iubește creaturile, iubește omul creat după chipul și asemănarea lui. El crede mai ales în bunătatea lui Dumnezeu. Datorită acestei priviri binevoitoare, în ciuda răutăților și a violențelor din jur, sfântul Vincențiu **găsește mereu soluții inovatoare** pentru a-i ajuta pe oameni să-și regăsească demnitatea de copii ai lui Dumnezeu. Pesimiștii nu realizează niciodată nimic. Această privire binevoitoare face din sfântul Vincențiu un om liber care se referă doar la Dumnezeu. Nu contestă ordinea, obiceiurile și legile care guvernau societatea, însă nu se lasă închis și limitat de acestea, nu se lasă "influențat" de societate și de prejudecățile ei. Iată câteva exemple:

a) **Persoanele singure și izolate:** Chatillon

Conform obiceiului, săracii care aveau nevoie de ceva mergeau și cereau, fie de la cei bogați, fie de la biserică. Cei care nu mai aveau nimic erau îngrijiți în clădiri amenajate pe lângă biserici. Însă nimeni nu mergea ca să-i caute și să-i îngrijească acasă.

¹ XI, 32, Despre credință

Prin organizarea primului grup de femei, în 1617 la Chatillon, care mergeau la săraci acasă, sfântul Vincențiu ia o decizie inovatoare, așa cum chiar el o va spune:

*"Nu, aceasta nu s-a făcut de la sine; însă nu este nici lucrarea oamenilor pentru că niciodată nu ne-am gândit la un grup de ajutorare (Charite). De aceea putem spune cu sfântul Augustin că Dumnezeu este autorul a tot ceea ce nu au făcut oamenii"*².

b) Copiii abandonati

Familia era considerată din punctul de vedere al autorității tatălui, care întruchipa într-un fel autoritatea regală, ce era o autoritate primită de la Dumnezeu. Toți cei care într-un fel sau altul se situau în afara familiei "ieșeau" de sub autoritatea lui Dumnezeu, nu mai erau considerați demni de a fi priviți sau ajutați. În această categorie intrau cerșetorii și copiii abandonati. Sfântul Vincențiu nu contestă această ordine, însă nu se lasă limitat și oprit de aceasta. Pentru societate, copiii născuți în afara căsătoriei erau considerați blestemați de Dumnezeu, pentru că s-au născut în afara familiei și ca urmare a unei vieți imorale, erau rodul păcatului. Vorbind despre acești copii, ca un pedagog bun, sfântul Vincențiu reia această opinie populară și o transformă într-o întrebare fundamentală:

*"Mi-ați putea spune: Cum am putea să-i slujim pe acești copii mici atât de murdari și care urlă atât de tare; pe copiii unor mame rele care dându-le naștere l-au supărat pe Dumnezeu, iar apoi i-au părăsit?"*³

Dar sfântul Vincențiu răstoarnă opinia generală:

*"Dumnezeu, care este tatăl lor, își găsește plăcerea în orice faptă a lor. Faceți și voi la fel, dragi surori. Considerați-vă mamele acestor copii. Câtă cinste, să te consideri mama copiilor care-l au pe Dumnezeu ca tată!"*⁴

Astfel, acești copii au dreptul la o familie și nu la o familie oarecare, ci la o familie pe care însuși Dumnezeu a ales-o pentru ei.

c) Ocnașii

În această categorie intrau toți răufăcătorii, de la trădători de țară până la bandiți, criminali și hoți de buzunare. Condițiile în care erau încarcerați erau inumane. Statul avea nevoie de munca lor, de aceea erau trimiși pe navele de război unde erau exploatați până la epuizare. Sfântul Vincențiu nu poate schimba ordinea impusă de stat, însă își pune toată credința în iubirea pe care Isus o are față de cei săraci.

"Chiar și ocnașii (...) n-am realizat nimic atunci când le-am vorbit cu duritate; din contră, atunci când i-am lăudat pentru felul în care îndură toate, mi-a fost milă de suferința lor, le-am spus că sunt fericiți pentru că ispășesc purgatorul aici pe pământ și plin de compătimire le-am sărutat lanțurile arătându-mi durerea pentru

² IX, 683, Despre dăinuirea Companiei, 25 mai 1654.

³ IX, 134, Despre ajutorarea copiilor găsiți, 7 decembrie 1643.

⁴ IX, 133

necazul lor, atunci m-au ascultat, l-au preamărit pe Dumnezeu și au revenit la starea harului.”⁵

Neputincios în fața legilor date de cei puternici, sfântul Vincențiu le arată ocnașilor iubirea pe care le-o poartă. Deși nu-i poate pune în libertate din punct de vedere fizic, el le redă demnitatea de copii ai lui Dumnezeu și ca semn al respectului pe care îl are față de ei le sărută lanțurile, semnul sclaviei.

d) Persoanele simple: Marguerite Naseau

Sfântul Vincențiu dă dovadă de aceeași libertate și mare încredere în bunătatea lui Dumnezeu și atunci când întâlnește o săracă printre alți săraci: Marguerite Naseau. Această libertate îl face să-și pună încrederea într-o persoană analfabetă, contrar prejudecăților epocii. Marguerite Naseau a îndrăznit să dorească să învețe singură și să-i învețe și pe săraci și din această cauză cei din jurul ei își băteau joc de ea.

”Cu cât lucra mai mult ca să-i învețe pe tineri, cu atât mai mult sătenii își băteau joc de ea și o calomniau”⁶, spunea sfântul Vincențiu.

Sătenii își băteau joc de ea, însă sfântul Vincențiu vede în ea lucrarea Duhului Sfânt, vede ceea ce alții nu au vrut sau nu au putut să vadă:

”Ea a hotărât să meargă din sat în sat împreună cu două sau trei fete pe care le-a învățat și împreună să-i învețe pe tineri. Una mergea într-un sat, cealaltă în alt sat. Dar mai ales, ea făcea toate acestea fără bani, singurul ei avut era providența dumnezeiască. De multe ori postea zile întregi și locuia în locuri în care nu erau decât pereții. Uneori învăța zi și noapte nu numai fetele, ci și pe cei mari și toate acestea fără a avea vreun motiv de mândrie sau interes. Nu avea alt scop decât slava lui Dumnezeu, iar el avea grijă de toate nevoile ei fără ca ea să se mai gândească.”⁷

Din aceste câteva exemple am putut vedea că sfântul Vincențiu nu s-a lăsat condiționat, limitat și influențat de viziunea societății în care a trăit. A avut libertatea și curajul **să privească săracii cu ochii lui Dumnezeu**, din unchiul credinței și s-a angajat să-i ajute și pe săraci să se privească cu ochii lui Dumnezeu.

2. Săracii din secolul al XIX-lea – Fericitul Frederic Ozanam și fericita Rozalie Rendu: vizitarea săracilor care nu ne cheamă

În viziunea lui Frederic Ozanam, *”săracii care nu ne cheamă”* erau săracii care trăiau în zonele de excludere, mai ales în zonele din care religia era exclusă. *”Cei care nu ne cheamă”* erau țăranii dezrădăcinați și aduși în zonele industrializate și inumane, erau emigranții veniți din toate părțile țării spre zonele industrializate și care de cele mai multe ori nu vorbeau decât în dialect. O nouă formă de sărăcie față de ceea ce a văzut și a

⁵ IV 53, Scrisoare către un preot lazarist.

⁶ S.V. Conferința din iulie 1642.

⁷ Ibidem

trăit sfântul Vincențiu. Putem vorbi de o sărăcie orășenească. În perioada marilor idealuri revoluționare de "Libertate, egalitate și fraternitate" se creează o ruptură socială care nu exista în timpul sfântului Vincențiu. În vremea lui Vincențiu săracii și bogații se întâlneau în permanență, nu exista încă delimitarea dintre cartierele sărace și cartierele bogate. Satele erau așezate în jurul conacului, în imediata vecinătate a unei familii bogate se găseau căsuțele celor săraci. Odată cu dezvoltarea industriei a fost nevoie de forță de muncă; au fost aduși țărani ca să lucreze în fabricile și uzinele nou deschise. Țăranii ajunși la orașe au fost dezrădăcinați și și-au pierdut identitatea creștină. Biserica nu a putu ține pasul cu evoluția industrială foarte rapidă. Clasa muncitoare devine periculoasă pentru cei care dețin puterea, de aceea i se atribuie locurile mărginașe dintr-un oraș. Condițiile de muncă sunt inumane, iar condițiile de viață la fel, iar săracii sunt condamnați să rămână în cartierele lor.

Asociațiile de binefacere și guvernul ajută săracii distribuindu-le bonuri alimentare și căutând soluții la nevoile cele mai urgente. Doar atât. Există cartiere în care nimeni nu se mai încumetă **să pătrundă**. Săracul nu mai este „aproapele” ci „departele”. Sora Rozalie trece peste aceste piedici și străbate cu curaj cartierele sărace, intră în casele săracilor și devine pentru ei „aproapele”. Frederic Ozanam și prietenii lui i se alătură acestei misiuni și împreună vor lupta pentru dărâmarea acestor bariere geografice și sociale.

"Nu vă puteți închipui ce se poate găsi pe strada Mouffetard. Veți fi uimiți dacă veți deschide ușa unor cocioabe. Câinii și găinile din casele burgheziei trăiesc mai bine. Să nu vă scandalizați de sărăcia morală pe care o veți întâlni. Sărmanii oameni au o viață de infern: lucrează toată ziua, și cât de greu lucrează! Sunt subalimentați, nu au cu ce să se încălzească și nici cu ce să se îmbrace; le este imposibil să aibă și cea mai mică igienă. Procurarea apei este o corvoadă; mai multe etaje de coborât și de urcat. Nu vă mirați dacă nu vă vorbesc întotdeauna politicos și cuviincios, dacă sunt arțăgoși și invidioși. (...)

Cel mai mare ajutor pe care-l putem da săracilor este să le arătăm respect și stimă, dar mai ales iubire. Cea mai mare supărare a lor este că nimeni nu are nevoie de prietenia lor (...) Ajutorul cu bani nu e de durată. Trebuie căutat ceva mai durabil, trebuie observate cu atenție aptitudinile lor. Există ajutor care umilește."

Frederic Ozanam și prietenii lui au trecut peste această frontieră culturală și socială pe care celelalte asociații de binefacere nu îndrăzneau să o treacă. Pentru Frederic Ozanam și prietenii lui întâlnirea cu realitatea a fost un șoc: au văzut și au pus mâna pe ceea ce înseamnă sărăcie. Iată ce-i scrie fericitul Frederic Ozanam prietenului său Louis Janmot pe 13 noiembrie 1836.

"Dacă noi nu-l putem iubi pe Dumnezeu așa cum l-au iubit ei [sfântul Vincențiu și alți sfinți] fără nici o îndoială trebuie să ne pară rău, iar slăbiciunea noastră poate să găsească o umbră de scuză căci se pare că pentru a crede trebuie să vedem. Și noi nu-l vedem pe Dumnezeu decât cu ochii credinței, și cât de slabă este credința noastră! Pe oameni însă și pe săraci îi putem vedea cu ochii trupului, sunt lângă noi. Putem să punem degetul și mâna în rănile lor. Pe fruntea lor se văd urmele coroanei de spini. Necredința nu-și mai are locul aici. Ar trebui să cădem la picioarele lor și să le spunem împreună cu Apostolul: Tu es Dominus et Deus meus. Voi sunteți stăpânii, iar noi slujitorii voștri. Voi sunteți pentru noi chipul preasfânt

al lui Dumnezeu pe care nu-l putem vedea și neputând să-l iubim într-un al mod îi iubim în persoana voastră."

În Revoluția din 1848 Frederic Ozanam vede căderea barierelor dintre bogați și săraci și rezolvarea tuturor problemelor sociale. Vede ocazia de a se arăta aproape de cei excluși și invizibili pentru societate și se adresează "Oamenilor de bine" printr-un articol din ziarul "Era nouă" din 16 septembrie 1848. Iată ce scrie, adresându-se preoților pe care îi consideră prea timorați, prea fricoși pentru a fi de partea celor săraci.

"A sosit timpul să mergeți la cei care nu vă cheamă, la cei surghiuniți în carterele rău-famate care poate că n-au cunoscut niciodată nici Biserica, nici un preot, nici numele dulce al lui Isus. Nu vă întrebați cum vă vor primi, ci întrebați-i mai degrabă pe cei care i-au vizitat, care s-au hazardat să le vorbească despre Dumnezeu, care nu i-au considerat mai nepăsători decât alți oameni față de un cuvânt bun și față de lucruri bune. Dacă vă e teamă din cauza timidității, a lipsei de experiență și a insuficiențelor resurselor voastre, uniți-vă laolaltă. Folosiți-vă de avantajele noilor legi și formați asociații de caritate alcătuite din preoți. Folosiți-vă de încrederea pe care v-o mai acordă atâtea familii creștine, insistați cu orice prilej favorabil sau nefavorabil și credeți-mă că dacă le obligați să se despoaie de bunăvoie le salvați de neplăcerea de a se vedea despuiate de mâini mai grosolane. Nu vă fie teamă dacă bogații răuvoitori se vor simți ofensați de discursurile voastre și vă vor considera comuniști, așa cum l-au considerat fanatic și nebun pe sfântul Bernard. Amintiți-vă că părinții voștri, preoții francezi din secolul al XI-lea au salvat Europa cu cruciadele. Salvați-o din nou acum cu cruciada carității! Deoarece acum nu va fi vărsare de sânge, fiți voi primii soldați".

Avem impresia că-l auzim pe papa Francisc.

3. Sărăcia astăzi – Cu ce ochi privim noi astăzi săracii? Avem o privire vinčențiană asupra situației sociale și religioase a săracilor?

Nu doresc să fac o analiză a situației săracilor de la noi din țară și nici a posibilităților limitate de care dispunem. Nevoile oamenilor au rămas aceleași, cauzele sărăciei sunt în parte aceleași, societatea continuă și astăzi să-i critice, să-i exploateze, să-i izoleze și să-i reducă la tăcere. Ce atitudine avem noi? Ne lăsăm duși de curentul opiniei publice sau avem curajul să privim altfel lucrurile, să privim săracii cu ochii lui Dumnezeu?

Familia Vinčențiană a ales ca motto pentru "Anul Colaborării" următoarele cuvinte: ***Împreună în Cristos, noi, vinčențienii, să facem diferența!*** Putem începe prin a face diferența privindu-i pe săraci cu ochii lui Dumnezeu, privindu-ne unul pe altul cu ochii bunătății și ai iubirii.

București, 4 iulie 2015